

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

*Red. af Løkeborgs Handels och Sj.
Prestotidning*

EBBES KJITTES JOHANNES.

BY SAGA

AF

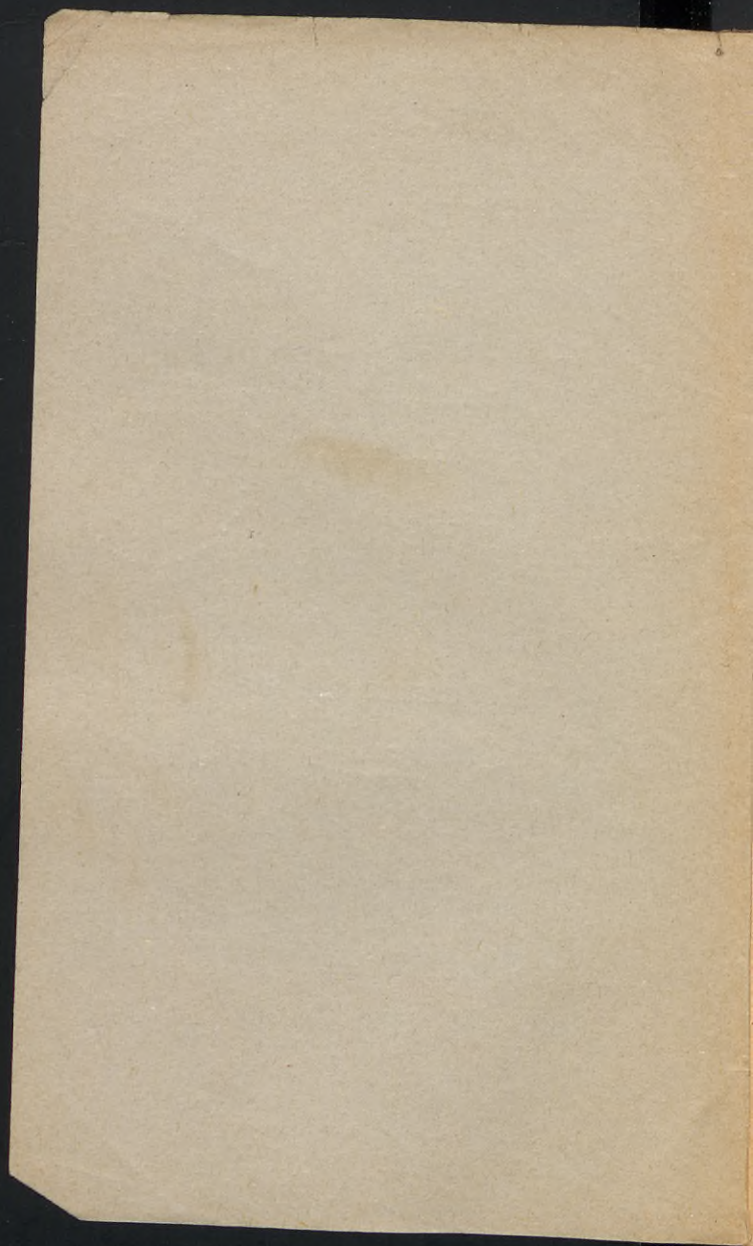
CALLE Z.

C. Zeevald

HELSINGBORG 1886. H. ÖSTERLING & C. O.

EBBES KJITTES JOHANNES.

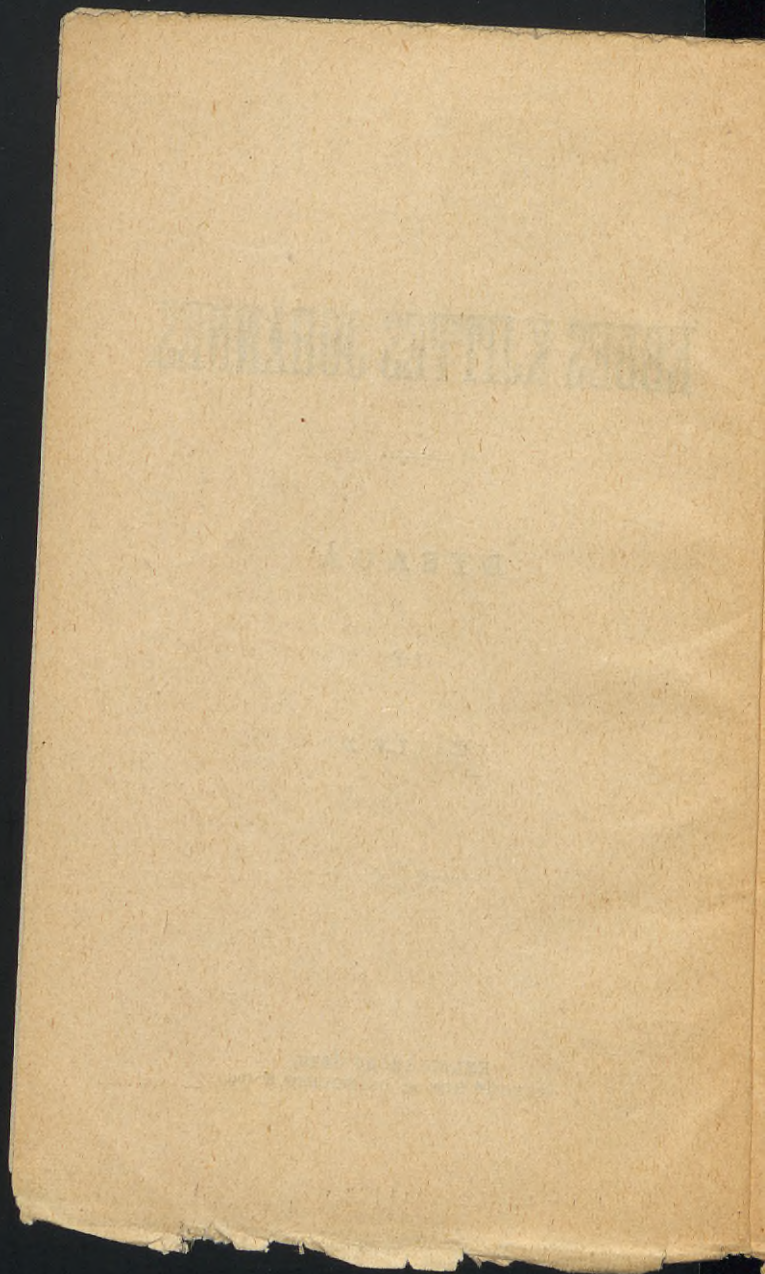
BYSAGA

AF

CALLE Z.

HELSINGBORG 1886,
TRYCKT HOS H. ÖSTERLING & Co

Ebbes Kjittes Johannes kom hit till verlden utan att ega någon far. Och som hans mor kommit hit under ungefär liknande omständigheter, så blef han ej riktigt klok på sina anor. Han visste blott, att han var sitt släktes första mankön, uppkommet i tredje led, ock fann sig uti att helt simpelt bli kallad Ebbes Kjittes Johannes.

Det gifves barn, som långt innan de ännu hvila under ett moderligt hjerta äro högst efterlängtade. Uppriktigt sagdt var det ingen enda menniska, som längtat efter Johannes. Han kom hit som den yttersta dagen, hvilken ingen önskar och ingen vet, när han skall komma. Om Johannes vardt bebådad af några antikristiska tecken, skall jag låta vara osagdt. Men några veckor efter sin födelse vandrade han kring bygden i sin mors "jere" och på så sätt sökte att uppfylla sin menckliga bestämmelse, att bidraga till sitt släktes näring och förkofran. Hvarför han icke lika väl kunnat göra detta genom att stanna hemma hos mor och mormor, härledde sig utan tvifvel deraf, att han generade sig en smula för det dåliga hemmet. En krokryggig koja långt ute på en mager, stenbunden fälad erbjuder ju icke heller särdeles för-

hoppningsfulla lifsvyer för en ung och lifskraftig verldsmedborgare, i synnerhet om en sådan koja har trasigt halmtak, enrisgafflar, nedregnade lerväggar och ett fönster, deri en gammal förskräcklig "håsesock" jemte ett stycke af en förfallen stubb tjenstgör som fjerde fönsterruta. Väl kan ett sådant hem här i lifvet ega något skönt och tilldragande, det är, då det smetas upp på ett stycke duk inom gyllene ram, helst vid en stund på dagen då Storegårds få hvila middag der tätt vid, uppe på backen under förblåsta björkar. Men Johannes tyckte inte om det, för der var lergolf der inne i stugan och alltid så lukade der våt, sur brännesrök, och bland Storegårds få fanns nästan alltid en stänglig tjur. Derfor var det som Johannes i sin allra tidigaste barndom begaf sig ut på irrfärder i lifvet.

Kanske också härledde detta sig deraf, att han ännu hade något svårt för att tugga de hårda hoptiggda brödbitar, som funnos der i huset. Men mor och mormor visste att ute på bygden fanns bröd nog och att mången godhertig hemmansmora eller kanske ännu mera någon hemmansdotter skulle af pur kärlek till lille Johannes sticka mer än en godbit i Kjittas uppvikta förkläde. Och kanske ett gammalt intimt linneplagg, ett efter många års hvila åter till nytta kommet "svöv", en glöttahu'a, en glöttatröja eller ett par sockar fingo göra godbitarne sällskap. Hans

Sjens Pernilla och prestamamsellerna skulle kanske söka upp en skamfilad kjol åt Kjitta sjelf, och på så sätt skulle ju Johannes bli en Guds välsignad gosse för det arma hemmet.

Men skammen och förebråelserna? Ah, med dem var det nu inte så farligt. De visste ju hvad Kjitta var för en. Hon hade nä gu' inte nå't godt att brås på. Hon fick ha det som hon hade hamsat. Hade det varit en rik hemmanstös, så kunde det varit något att säga. Men Ebbes Kjitta, det var en annan sak.

Och så kilade mor och son ut på bygden. I sin ena byxa och så godt sig göra lät insvept i sin mors kjol var Johannes vid godt mod, fastän han ännu, medan han var i närheten af hemmet, fick lukta sur brännesrök, ty röken slog ned, och det betydde regn. Också tittade himlen surmulet ner på honom och lagade sig till att spotta honom i ansigtet. Men det var väl därför att himlen ville bereda honom på, att han inte hade något godt att vänta af människorna, då han var en sådan der — — unge, som i kyrklig mening alla rättroende måste anse vara en oäkta människa, en sådan som ingen arfvedel har, utom i högsta nödfall möjligen i Guds barmhertighet. Då en sådan liten bytings naturliga syskon ha det godt här i lifvet, så skall han, den oäkta, nöjas med några pligtskyldiga spottstyfrar, hvilka äfven de

kunna unddragas honom, tack vare andra budets tillåtna svordomar vid vällofliga häradsrätter.

Men var Johannes' första vandringsdag mulen och disig, så var den dock en vårlig majdag. Alla majdagar äro ej klara, men alla äro de fulla af förhoppning om en kommande ljufvig tid. Från björkplanteringen der tätt bredvid stigen doftade det skön balsam. Löfsångare, trast och näktergal, tycktes i dag mer än vanligt vara vid disponibla röster, och nere i alkärret, der stigen ledde öfver "stenara'n", repeterade göken gång på gång sitt soloparti. Men denna skogsmusik var i Johannes' mors öron en gammal visa, som hon, då hon ej kunde lära den, ej heller vidare hade tänkt på. Då hade nya visor på Åby marknad tjusat henne mycket mera.

Men till Johannes' knappt månadsgamla hjerta tonade fogelsången ljufvig och skön. I halfslummer färdades den famnburne lille fram åt stigen, nu och då med ett engla-leende, som är så väl bekant hos sofvande små vid hans ålder, gifvande sitt bifall till känna. Foglarnes "vysseli, vysseli" klingade konstlöst, men härligare än till och med vagg-sången vid prinsens vagga. Här ute på skogsstigen vyssade naturens sångare en skuldlös liten till ro, och tonerna skulle ej ljudit skönare för en i äktenskaplig säng född än de nu gjorde för Johannes, den vanhederligt tillkomne. Och därför log han och — som vi

ana — drömde sköna förhoppningsfulla drömmar.

Men hans mor — ja hans mor! Hvad drömde hon, der hon gick tyst på stigen med sin börda, då och då stötande "träskonäsan" mot någon sten eller större trädrot? Ej lyssnade hon till fogelsången, och ej drömde hon ljufva drömmar. Synbarligen var ungen henne en besvärlig börda. I hennes ansigte, som verkligen var vackert, skönjde man de drag, hvilka tyda en beslutsam och fast själ, som ej dukar under i motgången. Nog var denna qvinna bekymrad och djupt sorgsen, men ej förtvifladt modfälld.

Hvad var hon? Rätt och slätt Ebbes Kjitta. Och på henne hade väl aldrig människorna byggt några förhoppningar. Från moderspenen hade hon insugit sitt fall — i fall det en gång kunde kallas så, då Ebbes Kjitta var den fallna. — Att hon någonsin kunnat vara så dum tro, att hon skulle bli något annat! — Men han — — ja han! Hans namn skulle utplånas till och med i hennes tankar och aldrig, aldrig uttalas af hennes läppar. Det angick ingen hvem som var ungens far.

I det samma trängde genom björkplantering och fogelsång till hennes öra en vaktpojkes skräliga röst:

»Du är i mina tankar
så vidt i världen vankar.
Jag har en vän på böljan blå,
han sviker aldrig mig.»

För några minuter stannade hon och stödde sin skuldra mot en skroflig björkstam. Hennes hjerta bultade hårdt, och det kändes som om tårar ville bana sig väg till hennes ögonvrår. Men med ett hårdt ryck tryckte hon barnet till sig och tvingade sitt hjerta till ro, tillbakahållande sina tårar, halft sprang hon tills hon nådde alkärret och stenara'n.

Då möjligen läsaren ej vet hvad en "stenara'" är för något, får jag förklara det samma. Då man ville begagna sig af genstigar genom kärr eller mindre bäckar, utlades, der tufvor eller albuskar ej kunde tjena till fotfäste, i rad efter hvarandra större stenar, på hvilka man hoppade tills man nådde fast mark igen. För barn, som egde stränga och ordningsfulla föräldrahem, voro dessa stenrader verkliga förargelseklippor, ty då stenarne här och der lågo hela manshopp skilda, så plumsade en liten kortbenad parfvel som oftast midt emellan dem; och vatten och gyttja i träskorna medförde tårar och jemmer, bannor och örfilar i hemmen. Men i samma mån som kanalgröpar och rördiken stryka kors och tvärs genom träskan försvinna stenraderna, och mången vet nu ingenting om dem.

Våra vandrare lyckades emellertid komma temligen bra öfver stenara'n, då den unga modren, för att ej halka på de kullriga stenarne, tog träskorna i handen och hoppade sålunda öfver i bara sockarne.

På andra sidan alkärret strök den långa

gärdesgården fram, hvilken utgjorde gränsen mellan Storegårds åkertegar och de magra fäladsmarkerna. Der gångstigen nådde den samma fanns en stätta, "kostättan" kallad. En "trepinnastege" på hvardera sidan om stättan gjorde det beqvämt för vandraren att komma öfver, hvilket på annat ställe ej kunnat så lätt ske, då gärdesgården, utom här, till hela sin längd var täckt med enristackor. I den skånska skogsbygden brukade man nemligen laga sina gärdesgårdar på så sätt, att man hängde enris öfver de samma. Detta arbete verkställdes tidigt på våren, och ingen bonde eller torpare tilläts utsläppa sina kreatur "på gräs" förr än "gären" voro vederbörligen insynade af dertill inom byalagen utsedda syningsmän. Mången mins kanske än, huru han i sina pojkar fick "asa ris te gären", då det årets vinterbälvantar fingo sina banesår, för att sedan öfvergå till "skostråg"¹⁾ eller genom "lasasankarens"²⁾ påse bli förvandlade till "håsesockatöj". När "gären" i början af april prunkade i sina gröna enrismantlar var det en fägningsam syn ej mindre för sårhändta pojkar än för bedömande syningsmän.

Just som våra vandrare hade kommit öfver "kostättan", ringde Storegårds "madaklocka" till "davre". För "syslepaugen", som just var i fart med att jemna "möddingen",

¹⁾ Trasa, hvarmed skor torkades. ²⁾ Lumpfamlare.

var detta en glädjesignal, och på sin egen behagliga melodi uppstämde han trallen i "Rocken snurrar": hej sjung hopp fallelalla, lalla etc., medan drängarne, sysselsatte med att bryta upp sten på "utläggan"³⁾, kastande jernspett och "stenväjter"⁴⁾, satte händerna i byxfickorna och i obekymradt, lugnt mak nalkades gården.

Men för Ebbes Kjitta ringde klockan sorgeljud. Hon, som med starka föresatser och på sitt vis goda förhoppningar vandrat ut på bygden, för att med sin olycka väcka människors förbarmande, kände sig nu så öfverväldigad, att hon halft medvetlös sjönk ned på en närbelägen sten. Så kunde då också den fattiga, föraktade och i allas ögon så djupt fallna, ega känslor i olyckan, ja, lika grymma känslor, som skulle hafva drabbat en i samma olycka fallen hemmanstös. Hvad kunde vara orsaken till, att hon just nu dukade under för sin smärta?

"Gud ske lof, ingen ser det!" voro hennes ord, då hon efter en stunds hvila åter fortsatte sin väg.

* * *

Tio hade förflutit. Det var en söndag i början af juni månad. Klart strålande höjde sig solen öfver bokskogens toppar. Daggens skimrande perlor dallrade på gräsen. Göken sjöng vårvisor och näktergalen de härligaste morgonhymner. Lärkornas piccolafflöjter ljödo

³⁾ Trädan. ⁴⁾ Trästänger, hvarmed sten bröts.

i skyn. På tufvorna sutto gräshopporna och gnedo sina fejlör. Ängsknarren trumpetade i närmaste klöfveråker och på en sekelgammal ek slog hackspetten väldiga trumhvirflar. Det var en riktigt fin morgonkonsert der ute på Storegårdsfälad. Också ropade kråkorna med full hals "brav, brav!" och alikorna instämde med sitt gälla "ackja, ackja!" Vid första påseendet ville det synas som om Storegård's får ej gåfvo akt på den fina skogsmusiken, emedan de ej läto störa sig i frukosten der i backen. Men de voro ändå ej helt och hållet känslolösa, ty såväl den gamle "vären"⁵⁾ som de till ålders komna fåren utbrusto gång på gång med munnen full af mat "m-ä-ä-ä". Lammen hoppade af idel fröjd och den stora hvita suggans tio hvita grisar gjorde små piruetter för hvarandra.

Under en väldig bok med ljusgrön krona sutto tvenne barn, en gosse och en flicka. Gossen hade herraväldet öfver djuren, som betade der i backen och var ingen annan än Ebbes Kjittes Johannes. Af godbitarne, som fallit i hans mors förkläde och af spånaden från en ständigt surrande spinnrock, hade han vuxit ur sin linda och kolt samt genom moderlig ömhet och omsorg känt att livets sötma stundom äfven näres af smulorna från rike mannens bord. Han hyste dock en omotståndlig längtan att få utbytt de allt för tätt

⁵⁾ baggen.

återkommande "sirupamadarn" med t. ex. Storegårds vaktpojkes härliga smörgåsar. Och då modern genom att tillfredsställa denna hans längtan fann en lättnad i sin börda, hvilken en tilltagande sjuklighet under det senaste året gjorde allt för tung, så blef Johannes verkligen Storegård's vaktpojke. Han skulle först som sist söka sitt hem hos andra. Det borde kanske nu ske, ty modern kände kringom sitt hjerta att det snart var ute med henne. Men — det fanns en tanke som stred inom henne. Dock, kanske var det Guds vilja att så skulle ske. — För resten — Storegårdsmoran — nej ingen människa visste någonting. Både mormor och den gamle prosten voro ju döda.

Den lilla flickan, som var Johannes' sällskap den vackra vårmorgonen, var Storegård's morans nioåriga dotter Anna. Hon hade en gång egt en far, som genom ärfd rikedom nått ett anseende, hvilket stälde honom bland bygdens ypperste män. Också stod han i kunskaper och förstånd vida öfver sin tids likar, och som han var god och vänlig mot hög som låg, hade afunden ingen fläck att kasta på hans rykte. Det fanns därför ingen ungmö i bygden som ej med tanken på Storegård's Måns hade sofvit på nio slags blommor någon midsommarafton, men till ingen hade han kommit i drömmen, utom till rike Måns Ols' Hanna i Storaboket. — Jo, det var sant! En gång hade han ur en gyllene silfverskål bjudit dricka

åt en drömmande fattig tjenstetös. Men så hade också den tösen qvällen förut ätit en hel spickesill "bakvändt". Visserligen hade hon ej, då hon, sittande på sängastocken, åt den märkvärdiga sillen kunnat fria sig från tankarne på Hans Haugens Niklas, men så uppenbarade sig den som bättre var. Tyvärr hopfogade spickesillen den gången lögnaktiga drömmar, ty ungefär ett år efteråt firade Storegård's Måns och rike Måns Ols' Hanna sitt bröllop.

Några år efter detta bragte en olyckshändelse den starke, rike och af alla så aktade mannen om lifvet. Den unga enkan öfvertog sjelf gården. Och då hon i ingen såg sin förlorade mans like lefde hon som enka hela sin återstående lifstid. Lilla Anna, hennes enda barn, var hennes hela lefnadsglädje, hvilken dock ej yttrade sig i den sjukliga klemighet, som nu för tiden är alltför vanlig i hemmen på landsbygden, utan öfvervakade hon sitt barns uppfostran med ett moderligt strängt allvar.

Johannes hade alltid varit Annas lekkamrat, och de båda barnen hyste redan tidigt en ovanlig tillgifvenhet för hvarandra. Besynnerligt nog fans en påfallande likhet i deras anletsdrag; och en främling skulle hafva trott, att de voro syskon, fastän flickan hade ljusst och gossen mörkt hår. Men denna likhet ville Storegårds-moran aldrig höra talas om.

Nu sutto de båda barnen under den stora

boken, inbegripna i ett lifligt barnasamtal, då och då afbrutet af Johannes rop på de "skali'e kregen". Han åt på en respektabel smörgås med en härlig "sistebit" på slutet, hvilken Anna, som nyss var kommen, medfört till honom som "mellemål". När ej kreaturen ville "våanna" ⁶⁾ för ropen, sprang Anna och motade dem med Johannes' smällpisk.

"Anna, vell du inte frauga din mor ad, om ja' faur gå te' mor ett tag, når ja' faur kört ing kregen om midda", frågade Johannes efter en stund. "Nä, se nu på den bälte de galten. Nu ha' han nosdrag ⁷⁾ au pantoflestecket ⁸⁾ inganom ⁹⁾ gäred. Horra hid, Travalätt! Ditt räli'a best!" tillade han och kastade en nedfallen gren efter galten.

"Jo, de' vell ja' vesst. Men dau vell ja' följa mä' de'", svarade Anna.

"De' kan du godt fau. Men mor e' dälli' der hemma, sau de' kan väll inte va' nå'd roli't for de'."

"Jomen. Ja' ska' si' te' mor att ja' faur en ske'full gröd mä te' din mor. Vi ska' ha' gröd te' midda'. Gamla-Boel seder ¹⁰⁾ hemma å rör i grydan."

"Ja, ni e' allti' sau go'a ve' voss. Å mor ha' allti' sajt att din mor e' den snällaste qvingan här i sömnen. ¹¹⁾ — — Plottata haur ska du hän!! Ja, Anna du kan tro de' e' letta jädrranas te so. Saj nu horr hon

⁶⁾ lyda. ⁷⁾ lukt. ⁸⁾ potatisåkern. ⁹⁾ innanför. ¹⁰⁾ sitter.
¹¹⁾ socknen.

löntar¹²⁾ austä' & tar alla grisa'na mä' se'.
So! Horra hid, so! Plottata!"

"La' me' launa din pisk", sade Anna, "sau ska du saj ja' ska gi' na". Och så sprang Anna och motade soen. När hon kom tillbaka försökte hon slå smäll med piskan.

"Nä, Anna du slaur bara käringasmälla", menade Johannes. "Hållt min mad, sau ska du fau saj,¹³⁾ ja' kan slau redi'a kuskaklatschar." — Och han slog klatschar både framåt och bakåt så det gaf eko långt bort i alkärret och kände sig riktigt karlavulen. Och den leende Anna stod i stor förundran och höll maten, blinkande med ögonen för hvarje smäll.

"Ja du, de e' en redi' pisk; skolle ja' tro", sade Johannes triumferande, "Halte-Månsa Per har hjolpet me' att slynga reivan å tillingaskaftet ha' ja' säl'¹⁴⁾ gjort, å de' va' redi't snällt au de som tejde¹⁵⁾ hören au din mor. — Vell du smauga min sistebit?"

Och så höll Johannes "smörmaden" till Annas mun och lät henne bita ett stycke af sistebiten.

När middagan kom kördes kreaturen in och Anna utverkade hos sin mor tillåtelse att de fingo gå till Johannes' hem. Då de hunno till stenara'n i alkärret veckade Johannes sina byxor öfver knäna, tog Anna på sin rygg och vadade så öfver till andra sidan. De skyn-

¹²⁾ lunkar. ¹³⁾ se. ¹⁴⁾ sjelf. ¹⁵⁾ tiggde.

dade framåt stigen och hade inom kort sitt mål i sigte. Johannes hade väntat att få som vanligt, då han kom hem, se sin mor komma utom stugan honom till mötes; men i dag syntes hon ej till. Både öfre och nedre halfdörrarne till förstugan voro tillstängda. Kanske var hon ej hemkommen från kyrkan? Och de skyndade ännu mera på för att hinna fram. Oroligt och halft gråtande öppnade Johannes dörrarne och de trädde in i stugan.

Den syn som här mötte dem bragto de arma små fasa och förskräckelse. På den torftiga bädden låg Johannes mor döende. En större blodpöl bredvid sängen vittnade om, att en häftig blodstörtning höll på att afklippa hennes lifstråd. Ännu vid full sans, då de båda barnen inträdde, vände hon sin matta blick emot dem och en tacksamhetens glädjeblixt lyste ur densamma.

“Välsignade barn — — — är det ni som kommer?” hviskade hon knappast hörbart. “Johannes, mitt älskade barn — — nu har du snart ingen mor heller“, och hon gjorde en åtbörd som om hon velat taga honom i sin fann, men förmådde ej lyfta sin arm. “Jag tackar dig Gud! — — — milde fader förbarma dig — — — öfver mitt barn — — —“ Här sveko krafterna henne och hon föll för några stunder i en medvetlös slummer.

“Ack, mor dör, mor dör!“ utropade Johannes skälvande och gret bittra, bittra tårar. “Snälla mor du får ej dö! Vakna upp igen

— ja gör det älskade mor“, och han lyfte hennes hufvud och smekte hennes kinder. “Käre, gode Gud låt mor få lefva! Du kan allt hvad du vill. Du kan göra mor frisk igen. Jag skall bedja till dig att du gör det. — Kom Anna och hjelp mig att bedja för mor!“ — och han drog den gråtande flickan till sig.

Och så föllo de på knä bredvid sängen och Johannes bad sina barnaböner så som hans mor hade lärt honom, börjande med “Fader vår“ och slutande med:

»Gud som hafver barnen kär,
Se till mig som liten är!
Hvart jag mig i verlden vänder,
Står mitt väl i dina händer.

Högste Gud, ack värdes höra,
Hvad ditt barn nu bedit har!
Jesu din förtjenst kan göra
Att jag får ett nådigt svar!
Helge And' jag beder dig
Att du manar godt för mig!
Ja, jag tror det skall så hända,
Thy vill jag med amen ända!»

Under det barnen så innerligt bådo, vaknade modern åter upp från sin slummer, liksom de oskyldiga smås böner med ens blifvit hörda. Den flämtande lifslågan flammade till och det tycktes som hade den döende åter fått nya krafter.

“Gråten ej öfver mig, barn!“ sade hon. “Jag går nu till Herrans himmel, der jag får träffa honom — — — din far, Johannes. Lef alltid Gud behagligt, så skola vi der samlas och

återse hvarandra. Jag vet att Gud skall skydda dig, därför skall du ej sörja, då jag nu går bort och får ro. — — — Och du, lilla snälla Anna, som äfven skulle komma nu“, tillade hon vändande sig till flickan. “Underliga äro Herrans vägar“, sade hon liksom för sig sjelf. “Tack för det du alltid varit god mot min Johannes. Fortfar att alltid vara god mot honom, så skall Gud löna dig.“

“Ack, hade jag ändå en far“, snyftade Johannes. “Men mor har ju alltid sagt att jag ingen hade.“

“Nej, mitt barn, din far har gått före mig dit jag nu går. Din far var — — —“ men de sista orden voro ohörbara. En häftig blodström flödade öfver hennes läppar. Vanmäktig sjönk hon tillbaka. I hennes sista suckar hörde barnen namnen “Måns“, “Anna“, “Johannes“ och med ett: “Gud är min själ nådig“, vandrade hennes ande in i evighetens hvila.

De båda barnen lågo på knä vid hennes säng. De greto ej mera högt. En stum förfäran och bitter smärta öfverväldigade dem. Hemsk tystnad rådde derinne. Den gamla “judeklockan“ der på väggen hade stannat. Spinnrocken som stod undanstäld der borta i vrån vid köksdörren med en halfspunnen rulle, tycktes ha tagit sorgdok. På kakelugnen stod kaffekitteln, kall och dyster, framåtlutad med tillhjälp af “saltstenen“. Och ofvanför på kakelugnsstängerna hängde de sista alnastyc-

kena Ebbes Kjitta spunnit. En gammal söndagskjöl hängde jemte ett kort "lifstycke" öfver ena trästolen och en utfäld silkeschalett samt en bred fruntimmerskrage lågo på bordet jemte psalmboken, påminnande om att den döda på morgonen ämnat sig till kyrkan. Bredvid en fullspunnen och tvenne tomma rullar låg katten i fönsterkarmen och gassade sig i solen.

Plötsligt slamrade förstugans halfdörrar mot hvarandra och Gamla-Boel trädde in i stugan.

"Himmelske Gud, här ser ynkeligt ut!" utbrast hon och hennes gamla hjerta höll på att brista af förskräckelse.

Vid hennes inträdé rusade de båda barnen upp och Anna sprang rädd och darrande henne till mötes. De gäfvu nu sina tårar fritt lopp och Johannes stammade med förtviflan fram orden:

"Mor är död. Kära Gamla-Boel, hvad skall jag taga mig till! Ack, om jag också finge dö! — — Nej, mor är inte död. Kom ni, Boel, och se om hon verkligen är död!" Och han drog den gamla fram till sängen.

"Jo, mitt barn, din mor är död", sade hon i det hon fattade den dödas kallnade hand. "Men det är som det står i den gamla psalmboken — för jag kan inte med den nya —

»Min sorg i fröjd förvandlad är
För jordisk hyddan slätta,
Ett paradys Gud mig beskär,
Ett evigt lif för detta.»

Och vi ska' inte sörja som de der hopp ej hafva."

Och hon fortfor att trösta de små medan hon lade den döda något till rätta samt tog psalmboken och lade under hennes haka. Anna hade temligen snart lugnat sig och då hon hviskade till Johannes, att han nog skulle få stanna qvar i hennes hem, vardt äfven han något mera tillfreds. Gamla-Boel, som ej ensam kunde ansa om liket, bredde ett lakan öfver detsamma; knäppte så samman sina händer läste "Fader vår" och åter en vers ur den kära gamla psalmboken, hvarefter man begaf sig på återväg till Storegård.

Hur bitter än sorgen är, läkas snart de sår, hon illfogat ett barnahjerta. Då Storegårdsmoran lofvade Johannes att han skulle få stanna hos henne så länge han var lydig och snäll, så försvann småningom sorgen öfver modern. Ut på sommaren fick han både en "solring" och "fålleknif" med hornskaft samt en skjorta med "läreskjortkrave"; och som man på slutet af en blaggarnsräcka händelsevis felade "islätt", letade Gamla-Boel fram garnstyckena, som blefvo öfver på föregående sommars gråa värkensräcka, och det "slogs i" till ett bra stycke tyg, hvaraf "Skräddare-Peren" åt Johannes sydde ett par byxor med både lommor och smäck uti. För öfrigt hade han löfte om, att ifall han var flink och dugtig, till efterhösten få både träskostöflar och skinnpels. Och hvem undrar då på, att icke Johannes i det hela taget kände sig belåten.

* * *

Och tiden lade år till år. Och Anna kom ej mer ut i marken med mellemåls- och mer-aftonsmaten till Johannes. "Plottata" och "Travalätt" voro för länge sedan slagtrade till jul och bragta fram på Storegårdsmorans "julasulfat". Johannes och Anna lekte ej mera, att han var nämndemannen Sven Svensson, som hade sin gård der borta vid "Jettasten", hvilken vände sig om hvar gång han luktade nybakadt bröd, och hon Anners Haugensson i byn med ett präktigt hemman under "Storabög". Han skar ej mera ranta hasselkäppar, som tjenade till hästar, unga, ystra sprakfålar, hvilka det fordrades van hand att tygla. Och hon tillverkade ej mer stora guldkedjor af maskrosstänglar eller ädlaste perlband af rönndrufvor och vilda hagtornsbär. Han byggde ej hus af pinnar och jordtorfvor och hon strödde ej blad och blommor derinne.

Det var ej som förr.

Johannes träskostöflar hade växt långt öfver knäna och tjenade som godt skydd mot vinterns snö och is vid skogsarbetet, men kunde äfven med en bred fäll vikas ned öfver ett par starka vador. Han var nu Storegårdens störstöräng. Och ordet gick om honom, att han var stark som två eller tre andra. Han gick före i slåttern och då man i "Hästamaderna" hann till "karrastenen" *) och

*) Här och der ute i skogsängarne såg man oftast en större sten af rund form, som benämndes »karrasten» = karlasten, och på hvilken man under slåttern pröfvade sina krafter.

på denna skulle pröfva sina krafter fans ingen som lyftade den så lätt som Johannes; och i "fingerkrok" drog han upp nästan hvem som helst med "kärningen" ¹⁶⁾.

Anna hade växt upp och blifvit en fager tärna, men ej en af dem, som bara gå och se bra ut. Ändå hon var en af bygdens rikaste ungmör, fick hon både vara med och "stränga" hö och ta' upp råg, och hon bandt korn nek om nek med hvilken höstapiga som helst. En "tönnedej" ¹⁷⁾ älte hon som ett nix och spann kanske ändå sitt "alnastecke" för dagen. Af de räcker som om våren lågo ute på "blegan", var det finaste lärtet och "drälen" väfda af Anna. Och när mor öppnade kistorna i "sommarstuan" och visade "töjed" ¹⁸⁾ för andra moror, så lyste mången "dynevaursrånning" ¹⁹⁾ och bastant öfverskuret vadmal fram, som Anna väft med kanske både "söttan"- och "nöttantalan". ²⁰⁾

Men bevars det var också mycket som Anna inte kunde. Hon kunde ej spela piano, för der var ingen skolemästare der i byn, som spelade "alla klockares marsch", for illa med tangenterna i "Kalkonvalsen", och som alltid kom af sig i "Jungfruns bön"; och därför fick Anna inte lära sig att spela piano. Hon hade inte varit i sta'n och lärt sy — men gälde det så kunde hon sätta ett par dugtiga "bö-

¹⁶⁾ ringfingret. ¹⁷⁾ deg af en tunna mjöl. ¹⁸⁾ tyget.
¹⁹⁾ dynevarsrånning. ²⁰⁾ väfsked med sjutton eller nittontal.

der“ på ett par drängabyxor, och var lika god för det. Hon kunde ej vipa med bakvända stålfjedrar och hade ingen solfjeder. Var inte det besynnerligt för en flicka, som det sades skulle ärfva en hel tunna guld?

Men tidens vanor voro sådana och Storegårdsmoran var en sträng och allvarlig husbondemor, som höll sina qvinnfolk till arbete och tålde ej något onödigt fjesk och pynt.

Johannes hade, som sagdt, fått stanna kvar i Storegård efter sin mors död och han hade der från vaktpojke passerat alla sitt stånd's grader, så att han vid 22 års ålder vardt gårdens störsträng. Visserligen hade han under de första åren mera af nåd än af förtjenst fått sitt hem här, men der en pojke kunnat stickas in till nytta i gårdsarbetet, der hade han ej fått saknas. Han åtnjöt ej några förmåner framför andra tjenstepojkar, annat än deri, att husbondemor såg till och nödtorftigt upphjelpste hans bekläduad. Någon gråtmild medömkan eller klemighet förspordes aldrig, åtminstone ej der Storegårdsmor var närvarande. Vid sin mors död hade han väl ej mistat moderskärlekens rent lekamliga yttringar, omsorgen för kläder och föda, men det inre bandet mellan mors och sons hjerta var för alltid brustet. Denna inre kärlekens sötma, som håller barnasjälen kvar vid den usla kovan, denna Mimersbrunn, ur hvilken vi hemta det lifsvatten, som skall trösta och styrka oss, då Nornan är oss oblid,

detta något fick Johannes endast en dunkel aning om, när Gamla-Boel tog honom in till sig i sin stuga någon söndagsmorgon och hade honom till att läsa dagens evangelium ur den gamla psalmboken. Anna var då alltid med. Hade så ej varit fallet skulle kanske det der läsandet förefallit Johannes allt för bevärligt och den gamlas råd och förmaningar, hvilka hade sin in- och utgång i den gamla psalmboken, skulle tvifvelsutan ljudit mera sällan i hans öron. Men dessa stunder hade nu en helsosam inflytelse på hans själs utveckling, då han der lärde kufva sin naturs inneboende onda. Husbondemors stränga allvar öfvergick stundom till köld gent emot honom, hvilket ej sällan framkallade en trotsande vrede inom honom, som om den kommit till utbrott, för alltid skulle hafva skiljt honom från hans hem. Ty Storegården var dock hans hem. och människorna der de enda som han älskade. Husbondemors stränghet höll honom så att säga qvar på hemmets tröskel, men Gamla-Boels vänlighet och Annas godhet tillät honom dock ofta stiga in. Och då han under årens lopp allt mer och mer gjorde sig nyttig, växte samtliga familjemedlemmarnes förtroende till honom, och sjelfva Storegårdsmoran föraktade ej taga honom till råds i viktiga angelägenheter, hvilket hon dock ej ville vidgå. Så kom en tid, då han ansågs nästan outhärlig der i huset.

Anna hade naturligtvis många friare, men

hittills hade hon ej kunnat fästa sig vid någon. Och det förstås, att en tös som hon behöfde ej taga hvem som helst. Hennes mor gick nog en tid på med henne, att hon skulle ta' Hans' Jepp's Ola. Det var både en rik, skicklig och grann "paug". Men så hade Ola en gång varit "söppen"²¹⁾ och i fyllan och villan skrutit öfver att Storegårds Anna var kär i honom som en klockar'katt, och att han kunde få 'na bara han gjorde ett aldrig så litet vinkande. Det hade Kräfsa-Pernilla burit fram och så var det täft med Olas frieri i Storegård, ty ingen skulle tro att man här behöfde bjuda ut sig.

* * *

Och det rådde julefrid och julefröjd i bygden. Tröskslagans taktmessiga dån hade tystnat i logarne. Spinnrockarne hade "lille-julafton" flyttats ut långt der de ej kunde synas; ty spinnrockssurr under julen förde olycka till huset. Drängarne hjälpte "sysslepaugen" i stall och foderlada, och det var just inte så noga om icke arbetet räckte dagarne ut. Pigorna sydde "te' se' säla" och lärdé hvarandra nya jul-lekar, hvilka gossarne repeterade både när de "mågade" i stallen eller vattnade hästarne vid "vannehoen".

Glädjen var ny i hvarje byhem och skämt och "julahyss" stucko fram i hvarje vrå.

²¹⁾ drucken.

Kom så bud i bygden, om man ville komma och hålla julastuga hos Per Ols' i Bunkabo söndagen mellan jul- och nyårsdagen. Till Pål Knuts' i Risahus kom intet bud, ty der hade man under föregående sommar "tagit in" ett par af Per Ols' stutakalfvar, hvilka ej kunnat motstå frestelsen i Pål Knuts' hafreåker der ute i nyodlingen. Och två tjufflystna stutkalfvar, som bryta sig in genom en dålig risgårdesgård, kunna ju så lätt sätta ondt tillväga mellan tvenne familjer.

I Storegården blef all ungdomen bjuden, och till Per Ols' julastuga nekade väl ingen danslysten att gå. Anna och "minstpigan" gjorde sällskap med Johannes och de öfriga drängarne. Men "störstpigan", som aldrig "hade ro af dans", stannade hemma.

Fröjd och gamman rådde den qvällen i Per Ols' stora stuga. Måns speleman gned sin fejla och stampade takten, medan ungdomen svängde i hvirflande danser.

En fans dock som ej var rätt glad. Ebbes Kjittes Johannes gick hela qvällen som om han grundade på något. Han, som var en af de värste "dansarne" och som kunde hålla ut en hel vals utan att hvila, stod för det mesta och såg på huru de andra roade sig. Flickorna gjorde sig många förevändningar att komma i hans närhet, allt i tanke att han skulle bjuda upp dem; men alltid så kom det en annan och bjöd upp så att de flesta gingo miste om att få dansa med Johannes.

Naturligtvis hade han dansat med Anna. Men då han för andra gången bjöd upp henne, hade hon redan på förhand bortlofvat sin dans åt Ola Hans' Peter. Och med honom dansade hon sedan under qvällen många danser.

Det var detta som grämde Johannes. Han började misstänka att Anna tyckte om Peter och att hon möjligen för alltid skulle komma att tillhöra honom. Han visste ej hvarför han just skulle bli ledsen eller förargad därför, ty Peter var ju en hygglig och rik "hemmanspaug", som nog vore Anna värdig. Men hvad skulle det bli af honom (Johannes) sjelf en gång, då Anna gick bort och gifte sig? Männe han ej vore henne lika värdig som hvilken hemmansson som helst, fast han bara var Ebbes Kjittes Johannes? Han älskade Anna så som ingen annan kunde älska henne, och han önskade blott, att hon varit lika fattig som han sjelf var. Men hvad skulle Storegårdsmoran säga, om han vågade göra Anna ett giftermålsanbud? Nog var hon en förståndig och god husbondemor; men, herre Gud, hvad hjälpte det, då han ändå var Ebbes Kjittes Johannes.

Per Ols' julastuga var slut den gången. Den glada och förnöjsamma ungdomen aftroppade, hvar och en till sitt. Det bar nu så till, att Johannes och Anna kommo i sällskap och liksom af en händelse förlängdes afståndet mellan dem och det öfriga sällskapet, hvilket under skämt och glam tågade hemåt. Då Ola

Hans' Peter hade sitt hem åt motsatta hållet, hade han redan strax utantför gillesgården tagit farväl med Anna — ett farväl som Johannes tyckte var allt för varmt —.

“Hvarför har du varit så dyster och sorgmodig i qväll, Johannes?” frågade Anna, sedan de en stund tysta vandrat vid hvarandras sida.

“Jag? — Jag har i qväll varit som vanligt“, svarade Johannes och ansträngde sig att göra rösten så glad som möjligt.

“Det skall du inte säga. Du har hela qvällen gått som om du varit afdömd med lifvet.“

“S-å-å! Ja det vore godt det vore så väl!“

“Men Johannes, hvad är det med dig? Är du ond för något — ond på mig?“

“Nej, visst inte. Men jag är — ja, jag borde väl ej säga't för dig — jag är ond på mig sjelf, därför att jag blifvit född att kallas Ebbes Kjittes Johannes.“

“Kära Johannes, hvarför säger du så?“

“Kära? Det skall *du* ej säga. Det passar sig inte att Storegårds Anna säger att jag är kär. Det kunde *någon* tycka illa om.“

“Inga “raviner“,²²⁾ Johannes! Det likar dig illa. Men de andra gå ju långt ifrån oss. Låt oss skynda på, annars kan folk få något att säga“, sade hon och påskyndade sina steg!

“Nej, vänta Anna“, sade Johannes med darrande stämma och fattade flickans hand. “Det kan nog vara att det vore skam om folket sade att du gått i ensamt sällskap med Ebbes Kjittes Johannes. Men hvad rå'r han för

²²⁾ Stickord.

att han är fattig och — — och — — håller af en rik flicka. — Ja, Anna, jag älskar dig och har älskat dig ända sedan vi voro små. — Nu har jag sagt dig det, som jag många gånger förut har velat säga, men ej vågat. — Jag måste säga dig det *nu*, ty efter hvad jag förstått i qväll, så har du innan långt en storståtlig friare. — Men Anna, tag ej en annan! Blif — — min hustru!“

Han slöt krampaktigt hennes hand i sin och blickade in i hennes ansigte, som nu belystes af den ur ett moln framträdande månen. Det dröjde några minuter innan Anna svarade. Johannes ord åstadkommo hos henne en känsla af fruktan, och utan att sjelf veta derom närmade hon sig sin barndomsvän, som varmt slöt henne till sitt hjerta.

“Du afskyr således ej den fattige drängen?“ utbrast Johannes.

“Nej, ack nej! Du har alltid varit för mig den bäste. — Men jag hade dock hellre alltid velat älska dig som — en bror.“

“Och gifta dig med — — Peter?“ invände Johannes förebrående och förde den skälvande flickan med häftighet från sig.

“Nej! Jag hade aldrig gift mig. Du var min bror och jag din syster. Det var mig nog. Men nu är det annorlunda och jag tillhör dig. — Vi skola i morgon tala med mor. Hon skall väl ge med sig, tänker jag.“ — —

“God natt med dig, Anna!“ ljöd en glad flickröst bland sällskapet, som stannat der

borta vid korsvägen, der man skulle skiljas åt.

Skrämda af detta tilltal och troende sig vara observerade kände de båda älskande sig i första ögonblicket obehagligt förlägna; men sedan de förvissat sig om att de voro dolda bak några vid vägkrökningen stående buskar, sökte de tillkämpa sig sitt vanliga lugna och glada lynne. Och fastän detta ej rätt väl ville lyckas, så trodde de dock sjelfva, att ingen lade märke till, hvad som försiggick i deras hjertan. De skyndade därför fram till sällskapet.

Sedan man här under mycket skämt och åtskilliga "nattapjettar" tagit afsked med hvarandra, skildes sällskapet och tågade hem, hvar småtrupp för sig.

Hans Måns' töserna och Rockadrejarens Katrina hade samma väg hem och kommo därför i sällskap. Dessa tre qvinnor kunde i viss mening betraktas som bygdens Urd, Verdandi och Skuld, ty liksom de fornnordiska nornorna spunno människornas öden, så sölfvade de tre flickorna bysladderväfvén och satte ej sällan hela räcckan i gång om det också skulle gå med en tråd i röret.

Den äldsta af dem, Hans Måns' Boel, var en trettio två-åra mö, som aldrig kunnat bli gift af det enkla skälet att ingen velat hafva henne. Men elfva pund kött och ansigtfräknar, stora som gamla sexstyfrar, väcka i de allra flesta fall hos mannen farhåga för äk-

tenskapet. Icke desto mindre hoppades Boel på framtida lycka.

Olu, hennes några år yngre syster, som knöt sitt "torklä" på "köpp'st" och smorde sina stripiga hårtestar med smält smör eller tuggadt socker, borde väl ega vida större förhoppningar på brudstolens lycksalighet. Men hon hade dock i sin ungdom råkat ut för den hemska olyckan att "karahyllan" en gång, då hon skulle sätta upp en mjölkbunke, ramlat ned och slagit af henne näsbenet, hvarefter hon sedan i all sin tid sade "äbb" i stället för m.

Om Rockadrejarens Katrina sades det att hon "trödde trettiett" d. v. s. hon var låghalt; och som hennes mor vid ett visst tillfälle varit så oförsigtig att titta i en "neglabåra", så gick sedan hennes dotter i hela sitt lif och glodde snedt på folk.

Man fruktade att stöta sig med dessa trenne gracer och för skam skull voro de dertör med vid de flesta ungdomsnöjena i bylaget.

"De' va' faseli't hva' Ebbes Kjittes-paugen geck å hängde läpp i qväll", utlät sig Katrina så snart de voro komna tillräckligt långt borta från sällskapet, att de ej kunde höras. "Pass pau bara, att inte han gaur å spekelerar pau den riga Storegau'rstösen?"

"Spekelerar! Ja de' ä' väl nå'd som hvar å ajn kan saj", genmälte Boel. "Å ja' ska' si'a som de' ä', att de stågeret ²³⁾ ä' rakt inte for go' ad hanom.

²³⁾ tillgjord flicka.

Ja, *ben* nock skolle han *kobba* te' ragnings²⁴⁾ om han finge hinge“, snafflade Olu. “Men ja' ra'ss²⁴⁾ att Ola Hans' paugen faur fortaged. Sau' ni horr tidt han dansa mä' na i qväll. Å ja' tror vesst han kösste na mä' ett tag ude i få'stu'en“²⁶⁾.

“De' håller ja' vesst inte olikt, for den vinan kan ajn tro om hva' for nå'd som helst“, återtog Boel. “Men ga' ni akt pau horr pän²⁷⁾ hon va'? Spinger spangane ny klänning, å bevars väl inte nå'd forklä' — for de' ska' nu hva' pau fint vis.“

“Ja, å ajn krave *sobb* va' baraste spisser²⁸⁾ alltihop. — Ahahåja, daj rige kan nu ha allt hva' den fatti'e faur ta' hara for“, suckade Olu.

“Inte vell ja' si'a nå'd, men nock hoppar hon i ajn galen tönna ajn gång — de si'r ja' å rockadrejarens Katrina mä.“

“Hi, hi, hi!“ flinade Boel, “nock vore de' sau rätt te' pass å lagom om Ebbes Kjittes paugen finge na. — Pina dö! Vore de' icke sau!“

Och så skrattade bygdens trenne normor och hade riktigt roligt.

“Men jösses töser, ja' tror ja gu' daj hade oppstufvade spoltepiber²⁹⁾, i stället för andra *vanliga* menniskor ha' bruna böner te' fläsk“, yttrade sig Boel och skrattade åt sitt goda infall. “De' ä' faseli't hva' de der Per Ols' alltid ska' vara rara mä' sin madnad³⁰⁾.”

²⁴⁾ komma bra till. ²⁵⁾ rädes. ²⁶⁾ förstugan. ²⁷⁾ fin.
²⁸⁾ spetsar. ²⁹⁾ stufvade spolar. ³⁰⁾ mat.

“Ah du ä' då alltid sau gögled. De' va' ju makabeerstuning, vet ja', sådan som Per Maurtens' hade när käringen va' dö“, upp-lyste Katrina.

“Nä, de' hette' inte sau iheller. *Ben* de' gör *de'sabba*, for de skolle, begrips väl, va' me'd sau fint. *Ben* ja' tytte pau mitt vis de' smaugte rätt ud å ingenting.“ — —

Med dylikt uppbyggligt samtal afslutade de tre sladdersystrarne den glada dagen.

* * *

Jag vill ej inom ramen af min lilla bysaga inflika de uppträden, som förekomma i ett byhem, då en rik hemmanstös beslutar sig för att gifta sig med en fattig dräng. Men den gången Storegårds Anna ville gifta sig sig med Ebbes Kjittes Johannes, segrade dotterns vilja öfver en fördomsfull moders invändningar och det vardt beslutadt, att de unga redan samma vår skulle gifta sig och öfvertaga gården samt att modern för sin återstående lifstid skulle lefva på ett rundligt tilltaget undantag.

I ett anfall af djup nedslagenhet och half förtviflan öfver dotterns “galenskap“ — såsom hon uttryckte sig — hade Storegårdsmoran förklarar, att hon ej längre förmådde draga lasset, utan fick den “vanvettiga glötten“ träda i “selen“. Hon ansåg sig nemligen alltid ha det hårdare och svårare än andra och kunde

hon just därför ej räknas till de allra rikaste — de förnöjsamma. Men en dugtig enka var hon i alla fall, som med förstånd skött sin gård sjelf. Nu hade hon dock med ens tappat sitt mod och sina krafter och den staccars människan kände sig som den olyckligaste i världen.

“Jag har närt en orm i min egen barm“, utbrast hon en gång i vrede, “då jag tagit den eländige *paugen* i mitt hus. Men hvem kunde väl ana att föllden skulle bli sådan den nu är. — Gjorde jag det som rätt var, — sade hon till sin dotter, — så låte jag dig flytta in i *Kjittarhuset*, der du kunde sitta och spinga³⁰⁾ för din föda och — “re'a l—n au ongana“. Men nu är jag så olycklig att vara din mor, och kan därför ej lemna dig på bar backe, ditt eländiga skrå. — Tag de stumparne jag har och sköt dig redeliga. Och — tag *honom* med. Han kan arbeta, det vet jag. Men det är också det enda han har. — Abraham bad och önskade att få sitt barn väl gift och han kunde bli bönhörd. Nog har jag bedt och önskat det samma, men — — — ja, Anna, det vill jag säga dig: du får ha det som du sjelf hamsat.“ — — —

“Seså mor nu skall ni icke vredgas“, hade Anna svarat. “Det står ju att läsa: låten ej solena gå ned öfver eder vrede. — Och för resten vet ni ju att “kärleken kan lika väl

³⁰⁾ spinna.

falla på en blaga som på en äggkaka“. —
Och jag vill ingen annan ha än Johannes,
fast han bara är en fattig dräng.“

“Så ta'n då hvarandra i Jesu namn!“
Och dervid blef det.

* * *

Kyrkoherden höll just på att skrifva “tilllämpningen“ eller sista delen af kommande söndags predikan, då en sakta knackning hördes på dörren till hans embetsrum. Obehagligt störd i sina djupa tankar var det därför ej utan vresighet han sköt den stora länstolen tillbaka och steg upp för att öppna för den djerfve, som vågat uppsöka honom i en sådan stund.

“Gussfrä' herr nådig kyrkoherde!“ helsade den inträdande och tummade på mössan, bäfvande för den ovänliga blick den andlige fäste på honom.

“Du borde veta, att det ej är expeditionsdag i dag, Åke“, svarade kyrkoherden och satte sig åter i länstolen. “Hvarför kom du ej i går, ifall du har något att tala med mig om? Jag vill helst bli ostörd om lördagen.“

“Ursäkta, ursäkta, nådig kyrkoherde!“ stammade Åke skraddare, ty det var ingen annan än han.

Åke var en af dessa personligheter, hvilka bland allmogen ha ett visst ord om sig att vara synnerligt lärda män. Han hade i sin

tidigaste barndom stående vid sin mors stol, medan hon lät spinnrockshjulet flitigt svänga kring, läst igenom bibeln tre gånger — ja det fans de, som ville veta att detta skett tio gånger. Kommen utom stugan från sin mor, hade han funnit många andra "roliga böcker". När därför någon ville smickra Åke med att han väl läst igenom så många böcker, som kunde ställas bredvid hvarandra på flera famnars längd, så höll Åke det ej olik. På auktionen efter den gamle generalen på Skogtofta köpte Åke flera korgar fulla med gamla böcker. Väl var bland dessa en hel del utländska, men det fans också många, som skänkte honom mycket nöje. Efter den gamle prostens lyckades Åke för några skilling skaffa sig en hel hop trasiga, nedsmutsade luntor. Det var ett par afrifna blad ur dessa, som föranledde honom att göra ofvan omtalade besök i prestgården.

Kyrkoherden doppade sin penna i bläckhornet och beredde sig att åter fortsätta sitt arbete. Åke kände sig öfvermåttan förlägen, hostade ett par gånger och vågade slutligen framstamma sitt ärende.

"Jag har något mycket viktigt att tala med nådig kyrkoherden om", sade Åke, "och nådig kyrkoherden får ursäkta, att jag kommer så här olägligt."

"Hvad är det då? Säg ut, så att jag sedan får vara i fred", svarade presten och

vände sig på stolen mot den försagde skräd-daren.

Denne hade ur fickan upptagit några gul-nade pappersblad, som han räckte presten i det han yttrade:

“Jag har funnit detta här bland några gamla böcker som jag köpte efter salig pro-sten och hade egentligen tänkt att strax bränna upp dem men hur det var så gömde jag ändå kvar dem och har för ingen mensklig själ uppenbarat hvad som står skrivvit på dem. Men kanske är nu tiden inne, att de skola komma i dagen, ifall det är sant hvad de innehålla. Och sant är det nog, för jag kän-ner salig prostens stil igen. Det är han som har skrivvit upp det.“

Gubbens tal gjorde den andlige nyfiken och sedan han vändt något på de mottagna pap-peren, fann han att de voro lösryckta blad ur en gammal dagbok, hvilken af stilen att döma hade tillhört hans företrädare prosten Gre-gorius.

Presten läste följande anteckning.

“*Den 11 oktober.* En stackars arm, ång-rande och som jag tror af Gud förlåten syn-derska besökte mig i dag på förmiddagen. Hennes bekännelse, som hon under bittra tår-rar afgaf, gjorde ett pinsamt intryck på mig. Den visar nemligen huru kortsynta vi menni-skor äro och huru uselheten och synden ofta döljes under den fagraste mantel. — Aldrig hade jag trott detta om min käre Måns An-

dersson. Honom, som jag värderat ej allenast som en af de bästa utan som den allra bästa bland mina sockenbor. Hans öppna väsen, hans af naturen skarpa förstånd och hans — som det mig alltid syntes — allvarliga gudsfruktan, ingaf mig en tanke om mannen, att han stod vida öfver det nedriga och usla. Men nedrigt och afskyvärdt uselt är det, att, sedan man vanärat och kränkt en stackars värnlös qvinna, genom grymma hotelser tvinga henne att förtiga namnet på den som bringat henne i olycka och förderf. *Så har Måns Andersson i Storegård handlat med den s. k. Ebbes Kjitta.* Hon har i dag bekänt för mig att denne storbonde är fader till det af henne framfödda gossebarnet, som bär namnet Johannes. Hon har vidare förklarat att ej nidingens hotelser förmått henne att tiga, utan allenast kärleken såväl till honom som till barnet tvingat henne dertill. Hon ville ej skada den mans lycka, som hon i djupet af sitt hjerta älskade och hon ville ej öfvergifva sitt barn. Sannerligen på denna qvinna må väl tillämpas Herrans ord: "henne varda många synder förlättna, ty hon älskade mycket."

Var det Guds straffdom som öfvergick mannen, då han i går så hastigt och oföbreddt rycktes in i evigheten? — — Ej dömer jag honom. En annan skall göra det." — — —

Presten läste genom skriften flera gånger hvarefter han en lång stund försjönk i tankar.

Åke stod ännu kvar vid dörren i pinsam väntan på hvad den andlige skulle säga. Mera blid än nyss vände sig slutligen presten till Åke med frågan:

“Gamle, hederlige Åke, tror du detta är sant? Tror du att min företrädare har upptecknat detta? — Ja jag kan ej tvifla“, tillade han, steg upp från stolen och gick några slag öfver golvet. “Jag vill minnas att man saknat några blad ur prestens dagbok — men hvem kunde ana att de innehöllo något sådant? — Det var ju förskräckligt. I morgon skall det ju lysas förste gång för de stackars barnen.“

“Jag fick veta det i går“, afbröt Åke. “Jag hade i det längsta hoppats att detta giftermål skulle gå om inte. De säga ju att modern ej är mycket för det. Men då det nu kommit så långt så ansåg jag mig böra yppa denna hemlighet för nådig kyrkoherden.“

“Deri gjorde du rätt“, genmälte presten. “Men du borde ha yppat detta för mig för länge sedan.“

“Men jag ville ej förr än jag var rent af tvungen dertill yppa denna sak“, invände Åke och såg synnerligen brydd ut.

“Ja, ja du är en ädel god man“, sade presten, “det förstår jag nog. Och såsom du hittills kunnat ensam bära på denna hemlighet så låt den följa dig i grafven. Jag får väl behålla detta papper och vill med Guds hjälp hindra att bror och syster gifta sig till-

sammans. Tack för din trohet. Gud välsigne dig gamle!“

Ake fann ej något ord till svar, men en tår glänste i hans öga, då han lemnade rummet.

* * *

Johannes älskade sin Anna djupt, innerligt, allvarligt och det föll honom aldrig in att tvifla det icke hans kärlek var besvarad sedan Anna en gång gifvit sitt jaord.

Han hade i "fästningagåfva" gifvit henne en psalmbok med lågande hjertan intryckta i permarne samt dertill en storblommig sjal. Anna hade sagt sitt "tack" under ett leende, som gjorde honom så glad, så lycklig. I gengäld hade han fått ett par konstmessigt väfda "håseband" och ett par "selar" med insydda rosor och tulpaner.

Och Anna och Johannes voro så lyckliga.

Samma eftermiddag som Åke skräddare gjorde sitt besök i prestgården stod Anna ute i "kammerset" och synade sitt tyg. Dörrarne till hennes skåp stodo öppna. Derinne hängde både vadmals- och verkensklädningar och der låg sjalen — fästningagåfvan. Den lyste så vackert, tyckte hon. Hvad det skulls bli roligt att få taga den på i morgon, första lysningsdagen, då hon och Johannes skulle fara till morbror Persa. Hon tog sjalen och lät den halfuppvecklad falla ned framför sig, medan hon med handen slätade ut en fäll, som

förargligt nog lagt sig i den ena snibben, då helt plötsligt någon knackade på rutan.

“Kors du hade nära skrämt mig, ditt stygga best“, utropade flickan och skyndade att lägga i hop sjalen igen.

“Får jag komma in till dig?“ svarade Johannes — ty det var han, som händelsevis gått förbi och genom fönstret blifvit varse sin käresta.

“Ja kom! Gack till “havadåren“, ³¹⁾ så skall jag komma dit och öppna för dig.“

“Du tycker visst den der sjalen är bra rälig?“ sade Johannes sedan han inkommit. “Men vet du, jag förstår mig inte på sådant der.“

“Rälig? Nej du, det är den grannaste sjal jag nå'sin sett“, svarade Anna glad och såg så trohjertadt på sin älskade.

“Ah, inte kan du tycka det, du, som har så mycket vackert sjelf — men hvad har jag, fattiglapp?“ tillade Johannes och ett drag af bitterhet drog sig öfver hans ansigte.

“Seså, nu ska' vi inte tala om sådant der“, uppmanade Anna och tillade sjungande:

»Ty om du vore riker,
Som kung Salomon han var,
Uppå penningar och guld —
Så, hvad gagnar det eder
På verdens sista tider,
Hvad gagnar det eder
Med penningar och guld.»

³¹⁾ dörren, som ledde ut till trädgården.

“Tack du, min kära Anna!” utbrast Johannes och slog sin arm kring hennes midja, röfvande en kyss.

“Noh, noh!” hviskade den rodnande flickan och såg sig rundt kring rummet, rädd att någon kunnat observerat dem.

“Vet du, hvad mor sade i dag?” sporde Anna och log sitt vackraste leende mot fästmannen.

“Hon sade väl, att du begått ett stor dumhet, då du ville gifta dig med en sådan som jag“, vardt svaret.

“Nej, det sade hon visst inte. Hon sa' att hon nu var rätt glad öfver, att det var som det var. Hon har alltid hållet af dig — sa' hon — och när hon rätt såg på dig, så var du den “rantaste“ pojke man ville se; och *dugtigare* svärson kunde hon aldrig få. Var det inte roligt?”

“Jo, jag är glad deröfver — och hon skall aldrig ångra att hon lemnat sin dotter åt mig“ — — —

“Är Johannes der?” ljöd Storegårdsmorans röst i det hon stack hufvudet in genom dörren. — “Jo, jag kunde just tro det. — Men hvad i Jesu namn står på? Här är bud från presten att du genast skall komma till honom“, tillade hon och såg högst bekymradt på sin blifvande måg.

“Från presten?” genmälte Johannes och kände sig obehagligt till mods. “Hvad i all verlden kan han vilja mig?”

“Det måtte väl ej hända oss något ondt!

Jag känner mig riktigt rädd“, utbrast Anna och tryckte sig förskräckt in till sin älskade.

“Ah kära vänner“, sade Johannes bekämpande sin sinnesrörelse, “inte ska’ vi tänka det allra värsta. Det är nog bara en lappri sak, som presten glömt att taga reda på i går, då jag var der och som han sedan kommit att tänka på.“

“Gud gifve det vore så väl!“ suckade Storegårdsmoran. “Men skynda dig och kom igen, för jag får ingen ro, förr än jag fått veta hvad han vill. — Gack om genstigen öfver kyrkogården, så de inte få se dig i bygatan gå till presten så här dags“, tillade hon varnande. “Folk har nog att prata om oss ändå.“

“Farväl med dig Anna! Var nu inte ledsen eller tänk det värsta! Jag är här snart igen“, sade Johannes tröstande och lemnade rummet.

* * *

Gnistrande stjernor spredo sitt matta skimmer öfver nejden, som hölj'd i vinterns hvita svepeduk låg der lik en brud, den dödens engel fört med sig till himlens bröllopssal. Ingen minsta vindfläkt rörde sig i trädens kronor, hvilka i nattens dunkelhet tycktes hafva tagit sorgdok. Då och då hördes väl en nedfallande isflinga prassla mellan grenarne, men så var det åter så tyst, så tyst.

Der innanför den låga kyrkogårdsmuren låg sockenkyrkan med sin bräckliga klock-

stapel midt bland kors och stenvårdar, dem lefvande rest till dödas minne. Kyrkogårdsportens gångjern guisslade och afbröt februarinattens stillhet. En man steg der inom och gick med vacklande steg fram mot kyrkans ingång. Midt framför denna på några famnars afstånd höjde sig en vacker granit-skifva med inristade gyllene bokstäfver, en vård större och ståtligare än öfriga som funnos på den lilla kyrkogården.

Vid denna vård stannade den enslige vandraren, i hvilken vi igenkänna min sagas hjälte Johannes. Den olycksaliga hemlighet, församlingens kyrkoherde nyss uppenbarat, hade Johannes till en början inte velat tro på; men sedan han dragit sig till minnes sin mors dödsbädd och de afbrutna meningar hon i dödsminuten hade yttrat, så insåg han att de företedda dagboksanteckningarne innehöllo en förfärlig sanning — att hans lifs lycka var slut i samma stund hon började.

“Så skall jag då icke få ega henne, henne min Anna, som jag dock alltid så högt, så innerligt älskade“, hade han utropat. “Store Gud, hvarför skall jag så hårdt straffas för min faders missgerning?”

“Nej“, hade hans själasörjare svarat, “du straffas ej, om du icke inträder i din faders syndiga fotspår. Och det skulle du göra sjufaldt värre om du gifte dig med din syster — hvilket dock aldrig får ske, nu sedan vi veta att I ären syskon.“

“Min syster, min syster? — — ja hon är, men hon är för mig mera — hon är min brud“, hade Johannes lidelsefullt invändt. “Men nu skall hon tagas ifrån mig och — hvad skall sedan bli af mig?”

Prostens vänliga ord och förmaningar hade slutligen, åtminstone som det ville synas, lugnat den unge, olycklige drängen, och sedan de kommit öfverens om, att han skulle följa prestens råd och utvandra från landet och sålunda komma långt från de sorgliga minnena, hade Johannes åter begifvit sig på väg hem.

Qvällen var långt skriden, då han åter vandrade öfver kyrkogården. Vid åsynen af sin faders grafvård uppflammade dock hans bittra själsqual i ny förfärligare låga.

“Förbannad vare du, som var och ändå icke var min far!“ hväste han der han stod blek och skälfvande framför minnesvården. “Brinne din svarta själ i helvetes låga!“ och med en en vild knuff stötte han till vården, som med ett doft dån föll mot den frusna marken och slogs i flera stycken.

“Ack hade jag blott kunnat krossa dig själf så, du fege usling, och utplånat ditt minne ur människors hågkomst! — Ja, ve dig — och — ha, ha, ha! ve mig också! — Ha, ha, ha!“ skrattade han så att det gaf ett hemskt eko i den tomma kyrkan. Hans förstånds ljus var utslocknadt. — Johannes var vansinnig. “Ha, ha, ha! — Öfver min far reste de en sten med guldbokstäfver, medan man

gräfdde min mor ner i en grop der nere på "fattigsidan", der grafkullen är jemnad med jorden så att ingen vet hvar den finnes. — Ja hvar skall jag finna min mors graf?" sade han och sprang ned till kyrkogårdens ena hörn, der han under suckar och gråt vandrade fram och åter att söka sin mors graf.

I pinsam oro hade Anna och hennes mor förgäfvets väntat, att Johannes skulle återkomma, och då han ännu vid midnattstid icke syntes till, sände de bud till prestgården. Budet fann Johannes på kyrkogården, der den olycklige i sitt raseri tjutande sprang bland grafkullarne. Hans skrån ditkallade snart byns folk, men ingen vågade träda in på kyrkogården förr än kyrkoherden ditkommit, emedan man trodde den vansinnige vara ett spöke eller satan sjelf. Men sedan presten öfvertygat dem om att det var Johannes, som helt plötsligt blifvit vansinnig, vardt denne med stor ansträngning af några de handfastaste karlarne bunden och med våld förd till sitt hem. De första dagarne yttrade sig hans vansinne i de vildaste utbrott, men småningom vardt han mildare till sinnes, fastän han aldrig mera återvann sitt förstånds bruk.

* * *

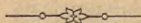
Under loppet af många år derefter vandrade en fåne kring bygden, känd i hvar mans stuga, förlöjligad och beskrattad af tanklösa

medmenniskor, ömkad af några, men få anade de marter, som förvirrat hans själ.

Ordet gick, att han i den sena qvällstimman, då han vandrade öfver kyrkogården, kommit i en ond andes stråkväg. Somliga vill veta att han på anstiftnan utaf någon af sina rivaler blifvit förtrollad. Det fans till och med de, som hade sig säkert bekant, att en viss Peter i de dagarne hade haft bud hos — "Rantan".³²⁾

Sorgen öfver att så hastigt och på ett sådant sätt hafva mistat sin älskade, lade Anna på sjukbädden i en häftig feberyrsel, så att man en tid fruktade att äfven hennes förstånd skulle omtöcknas af vansinnets mörker. Väl räddades hon från denna olycka, men hennes helsa var för alltid bruten, och omkring ett år derefter restes vård på Storegårds-Annas graf.

Hennes moder sålde Storegården och flyttade till "morbror Persa", der hon under sina återstående dagar lefde ensam i sin stuga — ensam med sina bittra minnen.

³²⁾ En der i bygden känd qvinna, som troddes kunna trolla.

the first part of the book is a history of the
the second part is a history of the
the third part is a history of the
the fourth part is a history of the
the fifth part is a history of the
the sixth part is a history of the
the seventh part is a history of the
the eighth part is a history of the
the ninth part is a history of the
the tenth part is a history of the
the eleventh part is a history of the
the twelfth part is a history of the
the thirteenth part is a history of the
the fourteenth part is a history of the
the fifteenth part is a history of the
the sixteenth part is a history of the
the seventeenth part is a history of the
the eighteenth part is a history of the
the nineteenth part is a history of the
the twentieth part is a history of the
the twenty-first part is a history of the
the twenty-second part is a history of the
the twenty-third part is a history of the
the twenty-fourth part is a history of the
the twenty-fifth part is a history of the
the twenty-sixth part is a history of the
the twenty-seventh part is a history of the
the twenty-eighth part is a history of the
the twenty-ninth part is a history of the
the thirtieth part is a history of the
the thirty-first part is a history of the
the thirty-second part is a history of the
the thirty-third part is a history of the
the thirty-fourth part is a history of the
the thirty-fifth part is a history of the
the thirty-sixth part is a history of the
the thirty-seventh part is a history of the
the thirty-eighth part is a history of the
the thirty-ninth part is a history of the
the fortieth part is a history of the
the forty-first part is a history of the
the forty-second part is a history of the
the forty-third part is a history of the
the forty-fourth part is a history of the
the forty-fifth part is a history of the
the forty-sixth part is a history of the
the forty-seventh part is a history of the
the forty-eighth part is a history of the
the forty-ninth part is a history of the
the fiftieth part is a history of the

1001851292

Pris: 50 öre.